

مجموعه مقالات
روزنامه‌نگاری، ارتباطات و جامعه

نویسنده

محمد مهدی فرقانی

عضو هیأت علمی دانشگاه علامه طباطبائی

انتشارات اطلاعات
تهران - ۱۳۹۳

سرشناسه: فرقانی، محمد مهدی، ۱۳۳۱-
عنوان و نام پدید آور: مجموعه مقالات روزنامه نگاری، ارتباطات و جامعه / نوشته محمد مهدی فرقانی
مشخصات نشر: تهران: اطلاعات، ۱۳۹۳
مشخصات ظاهری: ۳۸۰ ص.
شابک: 978-964-423-940-3

وضعیت فهرست نویسی: فیبا
موضوع: مقاله های فارسی - قرن ۱۴
موضوع: روزنامه نگاری - مقاله ها و خطابه ها
موضوع: ارتباط - مقاله ها و خطابه ها
موضوع: جامعه شناسی - مقاله ها و خطابه ها
سازمان: مؤسسه اطلاعات
رده بندی کنگره: ۱۳۹۳ ۷۵۳ م ۳ / ۸۳۵۶ PIR
رده بندی دهکده: ۸
شماره کتابشناسی ملی: ۳۵۲۹۱۶

انتشارات اطلاعات
تهران: خیابان میرداماد، خیابان نفت جنوبی، روزنامه اطلاعات، شماره پستی ۱۵۴۹۹۵۳۱۱۱
تلفن: ۲۹۹۹۳۲۵۵-۶
فروشگاه مرکزی: بزرگراه حقانی، روبروی ایستگاه مترو، ساختمان روزنامه اطلاعات، تلفن: ۲۹۹۹۳۲۸۶
فروشگاه شماره (۱): خیابان انقلاب اسلامی، روبروی دانشگاه تهران، تلفن: ۶۶۴۶۰۷۳۴

مجموعه مقالات روزنامه نگاری، ارتباطات و جامعه

نوشته دکتر محمد مهدی فرقانی

ویراستار: افسانه فارونی
طراح جلد: رضا گنجی
حروف نگار: زهره حلوانی
حروف نگاری، چاپ و صحافی: مؤسسه اطلاعات
شمارگان: ۵۰۰ نسخه

چاپ اول: ۱۳۹۳

قیمت: ۱۵۰۰۰ تومان

ISBN: 978-964-423-940-3

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۴۲۳-۹۴۰-۳

Printed in Iran

همه حقوق چاپ و نشر برای ناشر محفوظ است.

فهرست

مقدمه	۷
-------	---

فصل اول - خاندان‌های روزنامه‌نگاری

مبانی گزارشگری صلح	۱۳
روزنامه‌نگاری تفاهسی	۳۳
روزنامه‌نگاری آرمانی در جامعه مدنی	۵۵
روزنامه‌نگاری بحران؛ دو تصویر ملی	۷۷

فصل دوم - روزنامه‌نگاری حرفه‌ای

حریم حرفه روزنامه‌نگاری	۹۳
استقلال حرفه روزنامه‌نگاری در طلیعه جامعه مدنی	۱۰۹
مطبوعات و تحولات اجتماعی در ایران	۱۳۱
آسیب‌شناسی مطبوعات محلی از منظر روزنامه‌نگاری حرفه‌ای و روزنامه‌نگاری توسعه	۱۶۷

فصل سوم - روزنامه‌نگاری؛ تأملات نظری

مطالعه زبان مطبوعات با تکیه بر دیدگاه‌های رولان بارت	۱۹۷
خبررسانی در صحنه نبرد براساس حقوق بشردوستانه	۲۱۷
اصول اخلاقی حرفه روزنامه‌نگاری؛ اعتمادساز و منزلت‌آفرین	۲۲۵

۲۴۱..... رسانه‌ها و جامعه مدنی؛ نقش‌ها و کارکردهای متقابل

فصل چهارم- فناوری‌های ارتباطی و جامعه

۲۵۷..... جامعه اطلاعاتی جهانی؛ گذر از الگوی حاکم

۲۷۹..... واقعیت رسانه؛ خلق فراواقعیت

۳۰۱..... تعامل سنت و فناوری در جامعه اطلاعاتی

فصل پنجم- ارتباطات، تبلیغات و توسعه

۳۲۹..... ارتباطات و توسعه؛ چهار دهه نظریه پردازی

۳۴۳..... آگاهی خدشت عصری؛ ظاهری ناشناخته در ارتباطات توسعه

۳۶۹..... سیمای آگاهی در بازماندگی؛ در یک دوره ۸ ساله (۱۳۲۷-۱۳۳۴)

www.ketab.ir

مقدمه

کتاب «روزنامه‌نگاری، ارتباطات و جامعه» در برگیرنده ۱۸ مقاله در حوزه‌های مختلف روزنامه‌نگاری، ارتباطات، جامعه اطلاعاتی و تبلیغات است که از سال ۱۳۶۹ تاکنون، توسط نگارنده، به تحریر درآمده و در مجله‌های علمی، تخصصی یا مجموعه مقالات سمینارها به چاپ رسیده است.

از آنجا که مقاله‌های مزبور در سال‌های اخیر مورد مراجعه دانشجویان دوره‌های کارشناسی، کارشناسی ارشد و دکتری بوده و دسترسی به برخی از آنها دشوار و گاه غیرممکن می‌بود، و نیز با توجه به اینکه پاره‌ای از مقایسه‌های این مجموعه به‌ویژه در مقاطع کارشناسی ارشد و دکتری علوم ارتباطات و روزنامه‌نگاری در دروس مرتبط و یا در مراحل تدوین پایان‌نامه مورد مطالعه دانشجویان گرامی قرار می‌گیرد، به منظور تسهیل دسترسی و فراهم آوردن مجموعه این مقاله‌ها که حاصل بیش از یک سال کار حرفه‌ای و آموزشی نگارنده است در یک مجلد، تصمیم به گردآوری و آماده‌سازی آنها برای انتشار گرفته شد.

همچنان که پیش‌تر اشاره شد مقاله‌های این مجموعه در طول ۲۳ سال (۱۳۹۲-۱۳۶۹) به تدریج و به مناسبت‌های مختلف نگاشته شده و به همین دلیل در برخی موارد، ردپای شرایط اجتماعی، سیاسی یا فرهنگی زمان نگارش را می‌توان در آنها مشاهده کرد، به علاوه ساختار و شیوه نگارش و ارجاع‌دهی مقاله‌های مزبور

به صورت اصلی حفظ شده زیرا از یک سو، دیگر متن اولیه مقاله‌ها و منابع آنها برای تغییر شیوه ارجاع‌نویسی در دسترس نبود و از سوی دیگر تلاش بر این بود که رسم امانت‌داری به جای آورده شود.

مقاله‌های انتخاب شده برای این مجموعه در پنج فصل تنظیم شده‌اند. چپ‌نویس مقاله‌های هر فصل براساس ربط موضوعی آنها با عنوان فصل، صورت گرفته و بنابراین تقدم یا تأخر زمانی نگارش مقاله در جای‌گذاری آن در کتاب، نقش نداشته است. در ذیل صفحه اول هر مقاله، به منبع اصلی انتشار آن و در انتهای برخی از آنها نیز، به پنهان یا شرایط تدوین مقاله اشاره شده است، با این تأکید که برخی از مقاله‌ها اندکی جمع و جور شده‌اند.

فصل اول تحت عنوان «چشم‌اندازهای روزنامه‌نگاری» حاوی چهار مقاله است: مبانی گزارشگری، سلاح، روزنامه‌نگاری تفاهمی، روزنامه‌نگاری آرمانی در جامعه مدنی، و روزنامه‌نگاری ایران.

در فصل دوم با عنوان «روزنامه‌نگاری حرفه‌ای» نیز چهار مقاله ارائه گردیده است: حریم حرفه روزنامه‌نگاری، اسبلا، حرفه روزنامه‌نگاری، مطبوعات و تحولات اجتماعی در ایران و آسیب‌ها، مطبوعات محلی از منظر روزنامه‌نگاری حرفه‌ای و روزنامه‌نگاری توسعه.

مطالعه زبان مطبوعات با تکیه بر دیدگاه دی‌رولان بارت، خبررسانی در صحنه نبرد براساس حقوق بشردوستانه، اصول اخلاقی خبری، و رسانه‌ها و جامعه مدنی، مقاله‌هایی هستند که در فصل سوم تحت عنوان «روزنامه‌نگاری؛ تأملات نظری» آمده‌اند.

برای فصل چهارم، عنوان «فناوری‌های ارتباطی و جامعه» به کار گرفته شده است. این فصل حاوی سه مقاله با این عناوین است: جامعه اطلاعاتی پنهانی؛ گذر از الگوی حاکم، واقعیت رسانه؛ خلق فراواقعیت، و تعامل سنت و فناوری در جامعه اطلاعاتی؛ که دربرگیرنده مباحث عمدتاً نظری در حوزه نقش و کارکرد رسانه‌ها هستند.

و سرانجام در فصل پنجم با عنوان «ارتباطات، تبلیغات و توسعه»، سه مقاله ارائه گردیده است. مقاله اول، عنوان «ارتباطات و توسعه، چهار دهه نظریه‌پردازی» را

بر خود دارد که مروری اجمالی است بر سیر تحول نظریه پردازی در حوزه ارتباطات و توسعه. مقاله دوم به موضوعی کمتر شناخته شده (دست کم در زمان نگارش) پرداخته: آگهی های خدمت عمومی و نقش آنها در پیشبرد فرایند توسعه، و بالاخره، مقاله سوم، مروری تجربی است بر ساختار و محتوای آگهی های بازرگانی منتشر شده در روزنامه کیهان طی سالهای ۱۳۲۷ تا ۱۳۳۴ شمسی، که خود مبین بخشی از شرایط اجتماعی و اقتصادی کشور در دوره مذکور نیز هست.

مختتام فرصت، سپاس و قدردانی ویژه خود را به مدیران فرهنگ مدار مؤسسه و انتشارات اطلاعات تقدیم می کنم که زحمت آماده سازی و انتشار این مجموعه را تقبل نموده اند.

در روزی که مقاله های این مجموعه برای چاپ آماده می شد با فقدان دردناک استاد گرانمایه دکتر محمدمهدی فرهادی مواجه شدیم. پس به پاس سالها آموختن، همکاری و همراهی با این فرهیخته ارجمند که علوم ارتباطات و روزنامه نگاری ایران، همیشه وامدار او خواهد بود، این مجموعه را به ایشان تقدیم می کنم؛ به پدر علوم ارتباطات ایران، با این امید که فرزندان معنوی او؛ دانشجویان امروز و استادان و روزنامه نگاران فردا، بیش از هر چیز به اخلاق و فروتنی او را سرمشق زندگی شخصی و حرفه ای خود قرار دهند.

محمدمهدی فرقانی

تیرماه ۱۳۹۲